

341.217(4-672EU)

339.923(4-672EU)

POLITIKA PROŠIRENJA EVROPSKE UNIJE

MSc Kastriot Jakupi*

MSc Lemane Mustafa*

*„Znati da bi verovao, veruj da bi znao”.
(Aurelije Augustin)*

Abstrkt :

Na ovom naučnom radu autori će se potruditi da preko date analize što bolje objasne, kao prvo proširenje a tek onda i politiku proširenja Evropske unije. Predmet ove analize je istorijat Evropske unije, pod ranijim nazivom Evropska ekonomska zajednica, kao i Evropska zajednica za uglj i čelik.

Takođe potrudimo se da što bolje objasnimo ko se može pridružiti, po kojim odredbama, dosadašnji tok proširenja koji se naziva procesom sukcesivnog proširenja, i dr. Tu ćemo još napomenuti da proširenje jeste i biće jedna od najuspješnih inostranih politika Evropske unije.

Geopolitika je bez sumnje bila vodič svakog procesa unutar Evropske unije, uključivši tu i proces proširenja. Tipologija inostranih politika, njihov značaj i vrste ovih politika, biće jedan adut ovog obimnog rada.

Da ne zaboravimo da tu ćemo svrstati i to zašto je ovaj proces nazvan proširenjem Evropske unije a ne ponovnim ujedinjenjem Evrope.

Ključne reči: politika proširenja, tipologija inostranih politika, geopolitika EU, analiza proširenja.

Uvod

Šta je politika proširenja EU? Da li je to samo jednostavan geopolitički koncept (stalnog proširenja EU u Evropi) ili je to politički koncept (integracija evropskih država koja su spremne da usvoje njene politike i da sprovodi norme koja potiču od EU).

* Sadarnik u nastavi na Departmanu za pravne nauke Univerzitetu u Novom Pazaru, e-mail: kastriotjakupi@live.com.

* Saradnik u nastavi na Departmanu za pravne nauke Univerzitetu u Novom Pazaru, e-mail: lemanemustafa@gmail.com.

Ili je to kombinacija oba koncepta, odnosno geopolitički koncept koji se zasniva kako na geografskim referencama EU, tako i geostrateškim?

Dakle, politika inkluzivnosti evropskih država da prihvate zajedničke evropske vrednosti i koja dobrovoljno prilažu svoj suverenitet EU.

Ekspanzija bila je i ostaje jedan od najuspešnijih procesa spoljne politike EU i mekše politike transformacije Evropske unije.

Geostrateška komponenta procesa proširenja priznata je kao takva i od strane institucija EU na svoja ključna dokumenta koja se odnose na proširenje.

Na strategiji proširenja 2000/2010, EK naglasila je geopolitičku važnost proširenja kao proces, a najbolji rezultati se vide u konsolidaciji svoje demokratije i vladavine prava u Evropi, posle petog proširenja EU, ali i uticaj globalne finansijske krize i recesije na ovaj proces.

Geopolitika nesumnjivo jeste i biće vodič ovog procesa.

Ekspanzija će ostati horizontalni proces proširenja EU u svojim evropskim granicama, koji se odvija zbog geopolitičkih i nacionalnih interesa njenih članica, i na kraju ispunjavanje kriterijuma i standarda za članstvo.

Ko se može pridružiti ?

Zahtevi za pridruženje Evropskoj uniji formulisani su veoma precizno tokom njenog razvoja, kako bi taj proces bio jasan građanima EU i kako bi se odredile smernice zemljama koje žele da se pridruže. Član 49. Ugovora o Evropskoj uniji navodi da svaka evropska zemlja može podneti zahtev za članstvo ako poštuje principe slobode i demokratije, ljudska prava i osnovne slobode, kao i vladavinu prava.

Zemlja može postati članica jedino ako ispuni sve kriterijume pristupanja kako ih je prvobitno definisao Evropski savet 1993. godine u Kopenhagenu, a koji su potom potvrđeni 1995. godine. Ovi kriterijumi su:

1. *Politički*: stabilne institucije koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu prava manjina.
2. *Ekonomski*: delotvorna tržišna ekonomija i kapaciteti za borbu sa konkurencijom i tržišnim snagama u EU.
3. *Mandat da se preuzmu obaveze* proistekle iz članstva, uključujući privrženost ciljevima političke, ekonomske i monetarne unije.
4. *Usvajanje celokupnog korpusa evropskog zakonodavstva* i njegovo delotvorno sprovođenje kroz odgovarajuće administrativne i pravosudne strukture⁷¹.

Sukcesivna proširenja

Organizacija osnovana 1957. godine, danas poznata kao Evropska unija, izvorno je imala šest članica: Belgiju, Francusku, Nemačku, Italiju, Luksemburg i

⁷¹ Evropska komisija, Generalna direkcija za proširenje, 2007.

Holandiju. Danska, Irska i Velika Britanija su 1973.godine postale države članice. Grčka se pridružila 1981. godine, a Portugalija i Španija 1986. godine. Austrija, Finska i Švedska pridružile su se 1995. godine. U do sada najvećem proširenju EU, 2004. godine Kipar, Češka Republika, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija postale su države članice.

U januaru 2007. godine pridružile su se još Bugarska i Rumunija, čime je broj članica EU porastao na 27. Najnedavnije proširenje bilo je 1 jula 2013.godine kad je članica Unije postala Hrvatska, tako da trenutno EU broji 28 članica.⁷²

Spoljna politička tipologija EU

U tipologiji njenih spoljnih politika, u zavisnosti od toga u kojoj meri željeni cilj legitimira sredstva, *Tocc* –a razlikuje četiri vrste spoljnih politika, i to:

Imperativna spoljna politika - koja da bi postigla svoj krajnji cilj koristi sva raspoloživa sredstva da uspostavi nove norme, čak i ako su one u suprotnosti sa normama međunarodnog prava.

Spoljna politika statusa kvo - je ona koja se vodi od strane aktera spoljne politike, koji svoje delovanje u okviru međunarodnog prava izbalansira između domaćih i međunarodnih obaveza u kontekstu međunarodnih organizacija.

Realna spoljna politika - jeste politika u kojoj, akter koji je vodi želi da ostvari željene ciljeve koristećisvih pravna i politička instrumente, ali vodeći računa za odnose sa političkim silama na međunarodnoj sceni.

Normativna spoljna politika – je taj tip tipologije spoljne politike koja u svojim delovanje pažljivo bira kako sredstva tako i ciljeve zasnovane na međunarodnom pravu, poštujući međunarodne obaveze.

Od svih vrsta ovih tipologije, spoljna politika EU se zasniva na normativnu spoljnu politiku. Iz ovog razloga EU se naziva „akter normativne spoljne politike” koja ga razlikuje među drugim akterima na sceni međunarodnih odnosa, koja u prvi plan ima *snagu građana(civilian power)*, *slabu silu(soft power)* i *normativnu moć(normative power)*.

Kao meka i ne nametnuta sila, EU ne primorava na učlanjenje unutar nje, suverene države koja su van njene orbite. Učlanjenje je slobodan izbor svake suverene države da odluči da li je članstvo u EU njen nacionalni interes⁷³.

Za deset novih članica EU (2004/2007), njihovo članstvo više se zasniva na njihov fundamentalni nacionalni interes, ali takođe i pomoć na jačanju njihove privrede. Ali ne i sve evropske države žele članstvo u EU, kao što je slučaj sa Norveškom i Švajcarskom, jer one smatraju da članstvo u EU nije njihov nacionalni interes jedno vreme ista razmišljanja i stavove imala je i Island, koja je tek 17 jula 2009. godine podnela zahtev za članstvo, a 24. februara 2011. godine EK preporučila Savetu otvaranje pristupnih pregovora sa ovom državom. Po rečima tadašnjeg komesara EU za proširenje, Štefana Fulea, Islandu je bilo potrebno samo

⁷² http://europa.rs/images/publikacije/54-Razumevanje_prosirenja.pdf (02.10.2016).

⁷³ R.Blerim „The Geopolitics and Techniques of EU Enlargement” Brusel, 2010, str.232-233.

14 meseci da ispuni sve uslove i postane punopravni član EU, koliko im je bilo potrebno i Švedskoj, Finskoj i Austriji, koje EU su pristupile 1995.godine.

Pitanje proširenja bilo tema koje je razmatrana na Međunarodnoj konferenciji Ugovora u francuskom gradu Nici. Protokolu priložena i Deklaraciju o proširenju u kojoj su potvrđene zajednička pravila i predloge za glavnu matricu koja se sastoji od 27 članica, od kojih 10 novih evropskih država članica 2 nova i mediteranske zemlje .

Sporazum iz Nice je u njenoj snazi proširenje počev od januara 2005. godine , uključujući; *novi sastav Poverenika, nove odluke odbora u donošenju rešenja*. Ovaj sporazum je naišao na oštre kritike, posebno iz zemalja članica unije .

Onda je Konvencija o budućnosti Evrope je prerađivao ustavni predlog koji je sproveden na Međunarodnoj konferenciji u 2003/2004 u cilju da se obezbedi više povoljan odgovor na zahteve instiutucija za proširenje sporazuma u Nici .

Pitanje politike proširenja predviđa reformu Lisabonskog ugovora, koji je usvojen 2009. godine, nakon što je Evropski savet konačno odustao od Ustavnog ugovora⁷⁴ . Lisabonskim traktatom predviđeno je institucionalno reformisanje već otežanu funkcionisanje Evropske unije koja sada broji 28 zemalja članica.

Dok se na jednoj strani govori o pristupanju EU, od nedavno se u akademskim krugovima govori i o njenom napuštanju, pitanje koja je i predviđena Lisabonskim Sporazumom, odnosno o izlasku iz EU onih zemalja koja sumnjičavo i sa nedovoljnom odlučnošću pristupile njenim institucijama prilikom učlanjenja.

Nakon mnogobrojnih iznetih mišljenja i diskusija o tome šta će dovesti do toga da jedna zemlja članica napusti EU, prvi izazov - nakon usvajanja Lisabonskog sporazuma od 1 decembra 2009 godine u ovom procesu – bila je Grčka, nakon što je njen budžetski deficit prerastao za četiri puta od dozvoljene granice koju predviđena EU. A poslednji i jasniji slučaj napuštanja EU svakako jeste referendum za izlazak iz članstva EU, održan nedavno u Velikoj Britaniji.

Lisabonskim sporazumom je bilo dozvoljeno mogućnost da država članica napusti EU ukoliko ne ispunjava i ne pridržava se normi EU.

Dok države severa Evrope ne vide svoju budućnost unutar EU, države sa juga kontinenta teže ka učlanjenju u ovu organizaciju, ali ispunjavanje uslova otežava njihov put ka integraciji. Kao što smo i naveli EU vodi normativnu politiku jer na nju se zasniva i potiče njena politička moć, a sve ovo znači da zemlja koja namerave krenuti putem pristupanja treba da usvoji njene norme, principe i vrednosti, kao što je i propisano Lisabonskim sporazumom. Njene norme, principi i vrednosti su : demokratija, osnovna ljudska prava i slobode i vladavina prava. Postoji uvrenje da je proširenje najmoćniji politički instrument EU kojom ona donose miru, stabilnosti, boljoj perspektivi i ekonomskom razvoju, i ne samo unutar njenih granica, već i šire.

⁷⁴ www.europa.eu.int (10.10.2016).

Politika proširenja EU

Sa prvim talasom proširenja pod poznatom formulom „sloboda i integracija” odnosno sloboda i integracija bivših komunističkih zemalja unutar ujedinjene demokratske i liberalne Evrope, EU je težila transformaciju zemalja Istočne Evrope, koje su nameravale da krenu putem učlanjenja kako bi ispunile visoke standarde unutar svoje vladavine i normalizovanje odnosa sa njenim susedima.

Stoga, dok je prvi talas proširenja bio primenjen i namenjen zemljama Centralne i Istočne Evrope u devedesetim godinama, koja je nazvana i politika transformacije, dok njen pristup najnovijoj politici proširenja, koja se aktuelno sprovodi prema zemljama Zapadnog Balkana više ima karaktere političke kontrole i nametanja.

Politička kontrola se odražava kroz neposredno posmatranje ispunjenju obaveza koje proističe od procesa stabilizacije i pridruživanja, dok se nametanje izražava sa uplitanjem Evropske unije kroz fizičko i neposredno prisustvo njenih mehanizma pod tipom protektorata (OHR u Bosni i Hercegovini i EULEX-om na Kosovu).

EU ima 15 vrsta politika i 63 sektorne podpolitike. Mi nećemo našom analizom da se bavimo svim vrstama i sektorima njenih politika, nego usredsredićemo se na analizu politike proširenja EU, kao što je i zvanično priznata kao politika *EXTERNAL RELATIONS AND FOREIGN AFFAIRS*.

U okviru ove spoljne politike EU ima 10 sektorskih podpolitika i to, *politika proširenja, EU u svetu, programi za spoljnu saradnju, humanitarna pomoć (ECHO), ljudska prava u svetu, međunarodna trgovina i trgovinski sporazumi (external trade) i Evropska politika susedstva*. Sa ovim politikama u oblasti spoljnih odnosa, EU vodi međunarodne odnose sa različitim subjektima međunarodnog prava⁷⁵.

Ove odnose u svetu, EU uređuje kroz politički menadžment unutar strateških partnerstava u okviru kojih sprovodi politički dijalog sa 130 zemalja širom sveta; od SAD-a do Kine, od Rusije, Afrike, Azije pa sve do Latinoameričkih država i Karaiba. Sa mediteranskim zemljama ovi odnosi zvaničnog Brisela razvijaju se unutar „*Procesa Barselone*” i „*Unije za mediteran*”. Sa zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza ovi odnosi razvijaju se kroz „*Evropsku politiku susedstva*” kao i u okviru najnovije politike istočno partnerstvo.

Sa ovim spoljnim politikama EU razvija odnose sa mnogim zemljama u svetu, ali i proširuje njen geopolitički uticaj, uglavnom koristeći atraktivno zajedničko evropsko tržište, kao jedna od najglavnijih svetskih tržišta. Ali EU takođe predviđa sankcije protiv pojedinih svetskih država, kao jedan instrument političkog uticaja. Aktuelno sankcije ili „mere zabrane”, zvanično priznata u EU su na snazi nad 25 država ili organizacija i to od Al Qaeda pa do Zimbabvea.

⁷⁵ R.Blerim, Y.Sela, „Uvod u pravo Evropske Unije” Tetovo, 2011, stran. 189.

Međutim, nisu sve politike EU one koje nužno vode u potpunu članstvo jedne zemlje u EU⁷⁶, zato što EU razvija međunarodne odnose sa mnogim subjektima međunarodnog prava, ali gradi sa svima odnose koji bi te zemlje ili subjekte dovele do članstva u EU. Mogućnost ulaska vodi se sa politikom proširenja, za koju unutar Evropske komisije nadležna je Generalna direkcija za proširenje (DG Elargment) koja upravlja budžet EU unutar budžetskih linija (pre-accession). Zemlje zapadnog Balkana EU nadziru se preko „Agencije u Solunu” (2003), koja je inaugurisala „politiku evropsku perspektive”, kojom su stvorene predispozicije i mogućnost pristupanja u članstvo bivšim sovjetskim republikama, a na kraju 2008. godine za avroazijske države inagurisana je i politika „evropskih težnji”, ali bez mogućnost za članstvo.

Za prvu regionalnu kategoriju, EU je primenila politiku proširenja (enlargment policy), dok za drugu regionalnu kategoriju politiku susedstva (neighbourhood policy). Ovako je funkcionisala politika EU do 2009.godine. Do tada, ova politika je bila posebna politika, i odvojena od politike susedstva, kao i iz one za spoljne odnose.

Međutim Komesar Baros 2(2010/2014), prešao je iz prethodne orijentacije Komesara Baroso 1 (2004/2009), predvidevši jednog komisar samo za politiku proširenja i jednog za politiku susedstva, sa postavljanjem čeha Stefana Fulea za ovu poziciju.

Ono za šta se godinama pričalo odnosilo se na pretapanje politike proširenja sa politikom susedstva koja se prethodno sprovedena pod jednom kapom Evropske Komisije, kao što će i politika spoljnih odnosa pretopiti se pod kapom Visokog predstavnika za Spoljnu politiku i bezbednost, koji je ujednom i podpredsednik EK.

Sporazumom, Visoki predstavnik, poziva da, „doprinosi” formulaciji i sprovođenju politike EU i da „asistira” radu Saveta, i sve ovo da uradi na „zahtev” predsedavajuće ekipe Saveta. U stvari, Visoki predstavnik posato je deo nove trojke zajedno sa Svetom i Komisijom, radiće na zastupanju Evropske Unije sa zemljama koja nisu članovi EU.

Umesto politike proširenja Zvanični Brisel dao je instrukcije zemljama ovih regiona da njihove odnose sa EU, razvijaju u okviru „politike dobrog susedstva”, onda unutar inicijative „Black Sea Synerfyy” i preko „Istočnog partnerstva”.

Obe politike se vode od strane generalne direkcije Evropske Komisije za spoljne odnose, a ne od strane direkcije za proširenje, zato što samo ova poslednja sporovdi politiku proširenja EU. Ova se politika, barem do kraja 2009.godine, primenjivala samo prema zemalja zapadnog balkana, Turske i na kraju Islanda.

Ideja za pretapanje politike susedstva u okviru politike proširenja, bila prihvaćena za vreme strukturisanja Evropske komisije pod nazivom “Baroso 2”(2010/2014), pod vođstvom Komesara za proširenje. Treba napomenuti da sve spoljne politike EU ne odnose se na proširenje(ekspanzije).

⁷⁶ R.Blerim „The Geopolitics and Techniques of EU Enlargement” Brusel, 2010, str.240-241.

Politika proširenja EU

Proširenje je politički proces, čiji je krajnji cilj nije razvijanje političkog dijaloga i održavanje bilateralnih odnosa EU sa trećim zemljama ili članstvu u EU evropskih država koja prihvate zajedničke evropske vrednosti i ispunjavaju kriterijume Kopenhagena i Madrida. Dakle politika proširenja je politika EU koja ima za cilj ponovno ujedinjenje podeljene Evrope od perioda hladnog rata i demokratizaciju svog dela koje je do skora, kroz pola veka, bila vođena nedemokratskim režimima. Politika proširenja je do sada najprihvaćeniji instrument uticaja EU kao snaga demokratske transformacije bivših autoritarnih/militarističkih društva Evropskog Sredozemlja (Grčke, Španjolske i Portugala) i onih zemlja Centralne i Istočne Evrope, koja su bile pod komunističkom diktatorskom vladavinom, kao i zemlja koja su proizišla iz ratnih sukoba (Kipar i Slovenija). Da bi se uverili na pozitivnu transformacijsku moć ove politike EU, dovoljno je da se ima uvid na poslednjem talasu proširenja koji se desio za period 2004 – 2007.

Proširenje bio i ostao pre svega geopolitički proces manje tehnički, dok članstvo jedne zemlje nikada nije bilo neka tehnička odluka, nego uglavnom politička odluka, zasnivajući se na dva ključna parametra :

- Geografski prioritet EU i
- Interesi zemalja članica EU.

Geografski gledajući, ceo proces proširenja EU, bio je podeljen u dve faze i to :

„Zapadno” proširenje (1951 – 1955)

„Istočno”, proširenje⁷⁷ (1989 – 2004)

Proširenje EU : Zašto proširenje EU a ne ponovno Reudinjenje Evrope ?

Prvi koncept, dakle onaj se odnosi na proširenje podrazumeva nešto što već postoji i širi se, znači podrazumeva samu EU.

Međutim reujedinjenje značilo reujedinjenju jedne geopolitičke celine koja je bila podeljena u početak i posle Prvog svetskog rata, dalje do Drugog svetskog rata i posle „hladnog rata”

Razvoj koji je danas poznat kao EU je prošao kroz dinamične periode njenog razvoja na jednom entitetu *sui generis* od 28 zemalja članice i unutar koje se govore 43 jezika. Ovaj proces se odvijao u dva pravca; *ka na unutrašnje institucionalne smernice i na svoje spoljašnje proširenje sa novim zemljama članicama.*

Prvi proces se odvijao u okviru 5 perioda⁷⁸, koja se odnose sa usvajanjem osnovnih ugovora. Prvi period Paris – Roma (1951-1957), drugi period Roma – Mاستriht (1957-1992), treći period Mاستriht - Amsterdam (1992 – 1997), četvrti

⁷⁷ R.Blerim, I.Arta „ Evropske studije” Tetovo, 2004, stran. 219-221.

⁷⁸ R.Blerim „The Geopolitics and Techniques of EU Enlargement” Brusel, 2010, str.250-251.

period Amsterdam-Nica (1997-2001) i period „Ustavne reforme za proširenje EU” Nica-Lisabon od stupanja na snagu 1 decembra 2009.godine.

Uzimajući u obzir probleme koji su nastupili u toku implemetacije ili izvršenja Sporazuma, u to vreme je bila pozvana međunarodna konferencija godine 1996.godine, sa ciljem da se revidira sporazum o Evropskoj uniji. Proces revizije je okončan Ugovorom ili Sporazumom iz Amsterdama, 2 oktobra 1997.godine. Dok je 11 decembra 2000.godine, predložen Ugovor iz Nice, čije usvajanje usledilo 2001.godine, na jednoj međunarodnoj konferenciji i sa jedinim ciljem da se cela Evropska unija prilagodi njenim proširenjem sa državama Centralne i Istočne Evrope⁷⁹.

Dok je prvi proces EU bio „unutrašnji” drugi razvojni proces bio je „spoljni” i bio je povezan sa proširenjem EU sa novim zemljama članica od 6 na 28. Ovaj proces je pokazao da je neprestano proširenje današnje EU je sprovedeno kroz proces članstva novih država.

Drugi proces takođe potvrdio da je proširenje bilo i ostao jedan zajednički partner EU i države koja teži u dinamičnom menadžmentu Briselske politike. Proces proširenja je takođe potvrdio da se EU podigla na nekoj vrsti „post – modern” države.

Proširenje nije samo jedan geopolitički projekat nego je takođe i process unifikacije pravnih, ekononmskih, i političkih standarda EU, a koji se bazira i na zajedničke evropske vrednosti, kao što su demokaracija, vladavina prava, osnovna ljudska prava i sloboda itd.

Politika proširenja je zato ostala jedna od najvažnijih politika EU, koja je bila vođena od strane Evropske komisije, odnosno generalnog direktorata za proširenje, ali donošenje odluka ostala u rukama Saveta Evrope kao konačnog aktera. Ova politika se sprovodi sa odgovarajućom strategijom proširenja koja se formuliše od strane EK.

Međunarodni faktor⁸⁰, posebno EU, NATO i SAD bili su uključene u Zapadni Balkan, motivisani od interesa za bezbednost i povećanje svoje prestiža, i kao svoj jedini cilj na ovom regionu predvideli stvaranje državne stabilizacije, mira i prosperiteta.

Regionalne perspektive

Evropska unija je razvijala jednu gustu mrežu odnosa sa zemlje i grupe zemalja širom sveta. One obuhvataju bliske i starije sporazume koji podrazumevaju minimalne angažmane od svake ugovorne strane do intenzivnih bilaternalnih odnosa. EU ima jednu nezvaniču hijerarhiju sporazuma sa trećim državama.

⁷⁹ G.Klod Žam „Evropsko pravo” Skopje, 2006, strana.87.

⁸⁰ R.Blerim, H.Otmar, S.Ylber. „Institucije i politike Evropske Unije” Tetovo, 2010, strana 168.

Prema nekom redosledu ti odnosi se razvijaju u okviru⁸¹; Sporazuma za slobodno tržište, Sporazuma o partnerstvu i saradnji, Carinskoj uniji, Sporazum o pridruživanju, Evropski sporazumi.

Jedan Evropski sporazum, najviši oblik sporazuma sa EU, predstavlja uobičajno uvod u članstvu u EU. Osim toga, EU nudi strateško partnerstvo, politička oznaka, za određene zemlje.

Strategije EU

Evropska unija je do sada sprovela različite strategije pristupanja u zavisnosti od zemlje ili regiona kojima je bile posvećena. Osim prve i one osnovne strategije za učlanjenje zemlja Zapadne Evrope, potom strategije pridruživanje za zemlje Centralne i Istočne Evrope kao i posebnu strategiju za Tursku.

Poslednju strategiju, onu od 1999. i 2000. godine EU je inaugurisala kao strategiju proširenja sa zemljama Zapadnog Balkana, odnosno proces stabilizacije i pridruživanja (PSP). Evropska komisija je krajem 2005. godine je dopunila ovu politiku proširenja i sa poznatom strategijom o „*tri osnovna principa C*“ koje su:

- 1) **Consolidation** – konsolidacija procesa proširenja EU za naredni proces proširenja.
- 2) **Conditionality** – uslovljavanje članstva u UE samo kroz razvoj pojedinih zemalja koje teže pristupanju.
- 3) **Communication** – bolja javna komunikacija sa građanstvom.

Ove strategije za proširenje EU, takođe su bile popraćene sa relevantnom finansijskom podrškom ovih zemaljama, kako bi one bile što bolje pripremljene za potpunu integraciju.

Finansijski programi su bili deo palete sprovođenja sporazuma, kao što su : Evropski sporazum (za Tursku, Maltu i Kipar), kao i sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (za zemlje Zapadnog Balkana).

Pored toga, EU putem redovnih godišnjih izveštaja je vrednovala je progres svake države kandidata na putu ispunjavanja *acquis communautaire* poglavlja. Ukoliko država kandidat za pristupanje ispunjava uspešno sve predviđene pred pristupne uslove ona je time mogla da podnese i zvaničan zahtev za prijem u članostvo u EU, a Savet Evrope na osnovu prethodne preporuke Evropske komisije zvanično usvaja kandidaturu jedne zemlje za punopravno članstvo u EU.

Sa sporazumom EU o reformisanju (2007) utvrdila pravila po kojima zemlja koja teži pristupanju do punopravnog člana mora poštovati evrpske vrednosti, međutim, ipak za punopravno članstvo u EU, potrebna je jednoglasna odluka Evropskog Saveta, usvojena od strane Evropskog Parlamenta, postpisivanje sporazuma o pristupanju i ratifikacija ovog sporazuma od strane svih država članica.

⁸¹ D. Desmond „Ever Closer Union” Tirana, 2010, strana 234.

Čitav ovaj proces se upravlja od strane Evropske Komisije, odnosno generalne Direkcije za proširenje.

Čini se da je politika proširenja je bila i ostala najdinamičnija i ujedno najuspešnija politika EU. Ona je realizovala najmanje dva glavna cilja⁸². Ona je bila i ostala ključni geopolitički instrument EU, kojim je omogućena ponovno ujedinjenje Evrope. S druge strane poslužio je i kao instrument uslovljavanja za zemlje koja teže članstvo u EU.

Sa ove tačke gledišta sva proširenja EEZ i one aktuelne EU, svrtaće se u 7 kategorija to:

- Mirno proširenje (1973)
- Post diktatorsko proširenje (1981/86)
- Neutralno proširenje (1995)
- Post – komunističko proširenje (2004/ 2007)
- Post – konfliktno proširenje (od 2000, koja je u toku ...)
- Post civilizijsko proširenje
- Nordička – Atlantsko proširenje.

Zaključak

Proširenje je bilo i ostalo politika EU, vođena od geo – političkih, geo – ekonomskih i kasnije geo – energetskih ciljeva.

Distribucijom njene atraktivne magnetne moći od centara ka periferiji, Brisel sa kontinuiranom proširenjem pokušao je da preko politike meke sile nametne kao glavni igrač u svetskim pitanjima i odnosima, najpre kao ogromno svetsko tržište, a potom i kao politička snaga koja uživa veliko poštovanje.

Međutim prihvatanjem novih članica podrazumevalo i priznavanje i usklađivanje njihovih nacionalnih interesa sa interesima EU.

Ipak, spoljne politike država članica, nisu svaki put bile u skladu sa zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom EU.

Vremenom proces proširenja uslovljen ne samo od unutrašnjih parametara države članica i njihovoj kompatibilnosti sa evropskim vrednostima i standardima nego je uslovljen i od parametara unutar same EU. U ovom procesu geopolitika bila i ostala glavni vodič.

EU ima 15 politika i 63 sektorske podpolitike. Međutim, ne sve njene spoljne politike se tiču proširenja. Na proširenje se odnose 10 sektorske podpolitike. Ideja ujedinjenja susedne politike unutar politike proširenja usvojena u strukturi Evropske komisije Baroso 2 (2010-2014), kada je Štefan Fule izabran Komesar za proširenje.

Dakle politika proširenja ostala jedna od najvažnijih politika EU koja je vođena od strane Evropskog komesara, odnosno Generalne direkcije za proširenje,

⁸² R.Blerim „The Geopolitics and Techniques of EU Enlargement” Brusel, 2010, str.252-255.

dok donošenje odluka ostaje Savetu Evrope, primenom odgovarajuće strategije za proširenje, formirana od strane Evropske Komisije.

Do sada je EU odobrila i koristi različite strategije u zavisnosti od zemlje i regiona, kome je ona bila posvećena. Međutim 2005.godine EK je dopunila politiku proširenje sa poznatom strategijom „Tri C principa”.

Literatura

1. Arta, I., Blerim, R., „Evropske studije”, Tirana, 2004.
2. Blerim, R., „The Geopolitics and Techniques of EU Enlargement” Brussels, 2010.
3. Blerim, R., Otmar, H., Ylber, S., „Politike i institucije Evropske Unije” Tetovo, 2010.
4. Blerim, R., Ylber, S., „Uvod u pravo EU”, Tetovo, 2011.
5. Desmon, D., „Ever Closer Union” Tirana, 2010.([url:http://www.aiis-albania.org](http://www.aiis-albania.org)).
6. http://europa.rs/images/publikacije/54-Razumevanje_prosirenja.pdf (02.10.2016).
7. www.europa.eu.int (10.10.2016).

EU ENLARGEMENT POLICY

**MSc Kastriot Jakupi
MSc Lemane Mustafa**

Abstrkt:

On this scientific paper, the authors will try to through data analyzes on best way explain, first expansion and then an enlargement policy of the European Union. The subject of this analysis is the history of the European Union, under the previous name of the European Economic Community and the European Coal and Steel Community.

Also, authors will try to explain when it can join according to which provisions, former current enlargement process is called successive enlargement, and others. There will be noted that the expansion is and will be one of the successful foreign policy of the European Union.

Geopolitics is undoubtedly the Guide of each Processing within the European Union, including the process of enlargement. The typology of foreign policy, their importance and types of these policies, it will be a feature of this voluminous work.

Authors will try to explain why this process is called the expansion of the European Union and not a re-unification of Europe.

Key words: enlargement policy, typology of foreign policy, geopolitics in the EU, the analysis extensions.